

ЗА СБОРНИКА

„БЕЛЕТРИСТИКАТА В АРХИВИТЕ. ПОДБОРЪТ НА ФАКТИ И ДОКУМЕНТИ В НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ“

РЕЦЕНЗИЯ¹

Николай Чернокожев

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

REVIEW OF THE COLLECTED WORKS *FICTION IN THE ARCHIVES. THE
SELECTION OF FACTS AND DOCUMENTS IN SCIENTIFIC RESEARCH*

Nikolay Chernokozhev

Sofia University St. Kliment Ohridski (Bulgaria)

ORCID: 0009-0007-5638-4305

E-mail: n.chernokozhev@slav.uni-sofia.bg

Идеята за сборника с представителни научни текстове „Белетристиката в архивите. Подборът на факти и документи в научното изследване“ възниква като резултат от съвместните усилия на младите изследователи гл. ас. д-р Андриана Спасова, гл. ас. д-р Николай Желев и докт. Славей Димитрова (от Института за литература и Института за балканистика с център по тракология – Българската академия на науките).

¹ Beletristikata v arhivite. Podborat na fakti i dokumenti v nauchnoto izsledvane. Sastaviteli i redaktori Andriana Spasova, Nikolay Zhelev, Slaveya Nedelcheva, Anna Aleksieva, Boyka Ilieva, Nadezhda Aleksandrova. Izdatelski tsentar “Boyan Penev”, 2024. [Белетристиката в архивите. Подборът на факти и документи в научното изследване. Съставители и редактори Андриана Спасова, Николай Желев, Славей Неделчева, Анна Алексиева, Бойка Илиева, Надежда Александрова. Издателски център „Боян Пенев“, 2024.]

Работата е по проекта „Фикционално и документално в българската проза на XIX век. Аналогии с чуждестранната литература“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието и науката. Провеждането на едноименната конференция през 2023 г., също тяхна инициатива, е подкрепено от ежегодните занимания на учени от националното дружество „Българското общество за проучване на XVIII век“, което говори за перспективността и актуалността на темата.

Едно от достойнствата на сборника е обзорният и концептуален характер на „Уводните думи“, изготвени от съставителите и научните редактори – доц. д-р Надежда Александрова, доц. д-р Бойка Илиева, гл. ас. д-р Анна Алексиева, гл. ас. д-р Андриана Спасова, гл. ас. д-р Николай Желев и докт. Славей Димитрова. Внимание заслужават и спазените задължителни критерии за едно научно издание – съдържание, резюмета, ключови думи, справка за авторите на български и на английски език. Също така, логиката на подредбата на разнопосочните статии в единна цялост е мотивирана от началното изложение и принципът на тази логика е спазен.

Изданието отразява модерния прочит на съвременната хуманитарна мисъл, вълнуваща се от въпроси като: интерпретацията и постинтерпретацията в хибридните жанрови форми; преплитането на факти и фикция в белетристиката, публицистиката, мемоаристиката и писмата, биографичното и автобиографичното писане; жанровите комбинации и идеологическите траектории; достоверността (гласа на очевидеца) и границите на субективната памет; архивите в дигиталната ера; творческото писане и нетворческото; съвременния подход към артефактите и документите. Централните хипотези в статиите диалогизират помежду си с широк контекстуален обхват: отнасят се до исторически събития и личности от периода на Просвещението в Европа и Балканите; критически четат както малко известни, така и популярни (но с нови и неразтълкувани теми) текстове от старобългарското и възрожденското книжовно наследство; разкриват връзки с други литератури (южнославянска, италианска, албанска) и култури (банатски българи, американски мисионери).

Авторите на сборника проблематизират близки и различни гледни точки, традиционни и по-нови подходи на мислене/въобразяване на фикционално и документално, както и на мит и история, въз основа на историографски, художествени, пътеписни, епистоларни и авто(биографични) текстове. Освен с проучването на разнообразен изворов материал, изданието още се отличава с интердисциплинарни и хетерогенни прочити. В обсега на изследванията са включени не само български автори, но и паралели с чужди произведения, чийто хронологичен диапазон се простира от

ръкописната традиция на XVIII век до съвременните творби на изкуството („документално изкуство“). С предложените оригинални анализи разработките несъмнено обогатяват българското научно поле и очертават перспективи на бъдещо проучване върху разглежданите автентични свидетелства и произведения.

Статиите в сборника свидетелстват за ценен източник на знания за българската литература и за навременно проблематизиране на (зло)употребите с архивите и документалните материали в по-ново време. Показателен критерий за актуалното звучене на засегнатия важен кръг от теми, наред с тяхното осмисляне, е несъмненото въвличане на изданието „Белетристиката в архивите. Подборът на факти и документи в научното изследване“ в един диалог с други сборници, резултат от международни и интердисциплинарни конференции. Сред тях: „Писането за себе си и неговите жанрове. Писма, дневници и други форми на автобиографичния разказ в европейската писмена практика (XVIII – XX век)“ (Съст. М. Серафимова, С., ИЦ „Боян Пенев“, 2021) и „Литературни форми на границата между документално и художествено“ (Съст. Н. Стоичкова, М. Русева. С., „Св. Климент Охридски“, 2021).

Освен научния принос и актуалността на централната за изданието проблематика, необходимо е да се подчертае значимостта му за развитието на културно-историческите и литературоведските българистични изследвания. Реализирането на сборника „Белетристиката в архивите. Подборът на факти и документи в научното изследване“ (2024) свидетелства за успешната заявка на един сплотен и амбициозен екип от млади учени, какъвто именно е екипът на проекта „Фикционално и документално в българската проза на XIX век. Аналогии с чуждестранната литература“.